

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No9
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 640 sahifa,
2-sentyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti innovatsion faoliyatini rivojlantirish jarayoni.....	14
Ibragimova Gulsanam Nematovna	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim metodikasida qo'llanilishi va o'qituvchi kompetentligiga ta'siri	22
Abduyev Sheroz	
Boshlang'ich ta'limda "tabiatshunoslik" fanini raqamli platformalar orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish: 5e modeli asosida dizayn, baholash va joriy etish.....	25
Ahmadaliyev Shohruh Bahromjon o'g'li	
Ingliz va rus leksikografiyasida o'zbek milliy taom nomlarining lingvistik tahlili	30
Bobojonova Zarina Rashidovna	
Rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (eq): o'zaro bog'liqlikni o'rganish	34
Isaqulova Baxtigul Xo'jamovna	
Frazeologizmlarni o'rgatishda matn asosida integratsiyalashgan dars modeli: xorijiy til o'rganuvchilar tajribasi	38
Jumayeva Sadbarg Mirolimovna	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari: rivojlangan davlatlar tajribasi tahlili	42
Karimova Moxichehra Rixsibayevna	
Rus va ingliz tillarida sharqona realiyalarning leksik-semantik tasnifi	46
Kulmamatova Aziza Do'stmamat qizi	
TRIZ metodikasi asosida texnokratik bolalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish	50
Orifjonova Mavludaxon Abduqaxxor qizi	
Raqamli ta'lim muhitida pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish.....	53
Raximberganova Munajat Muzaffar qizi	
Structure of Social Conflict and Stages of its Development	57
Zaynutdinova Shahnoza Yuldashevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag'batlantirish tizimini takomillashtirish.....	60
Abduraxmonova Nigoraxon Akramali qizi	
Expression of National Mental Characteristics in the Uzbek Lullaby.....	64
Alimbayeva Shaxlo Tursunovna	
Bo'lajak "texnologiya" fani o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ kompetentlikni rivojlantirish tizimining pedagogik zarurati	69
Avazov G'oyibnazar Berdiyevich	
Bo'lajak tarbiyachilarda integratsiyalashgan ta'lim faoliyatini rivojlantirish orqali kommunikativ salohiyatini shakllantirish	72
Baratova Yulduz Asadullayevna	
Umumta'lim maktablarida molekulyar fizikani o'qitishning hozirgi holati	76
Boymirov Sherzod Tuxtayevich, Xudoynazarova Visola Musurmonqul qizi	
Ingliz tilini o'qitishda talabalarining mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini akt vositasida rivojlantirish	80
Ergasheva Sevaraxon Ravshanjon qizi	
Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish istiqbollari.....	84
O'rinova Feruzaxon O'ljayevna, Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi	
IIV litsey o'quvchilarining liderlik kompetensiyasini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....	90
Gadoyeva Dildora Baxtiyorovna	
Improving the System of Human Resource Capacity Management in Higher Education Institutions: Evidence from Uzbekistan	98
Imomov I., Umirova D.	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni mantiqiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishning zamonaviy usullari.....	104
Iskandarova Munisa Bahodir qizi	
Tarbiyachi-pedagoglarning emotsional kompetensiyasini rivojlantirish	107
Jovmirzayeva Nargiza Quvondiqovna	

Maktabgacha ta'lim yoshdagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning pedagogik-psixologik usullari.....	110
<i>Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinoz</i>	
Blum taksonomiyasi asosida ilmiy kompetentlikni takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	113
<i>Mustafayeva Nilufar Ulashovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi ovoz buzulishiga ega bolalar bilan guruhli mashg'ulotlarni tashkil qilish	117
<i>Umida O'tbasarova Mexmanovna, Maksudbekova Xovvajon Xamidbek qizi</i>	
Bolalar jamoasida do'stona munosabatlarni shakllantirishda rivojlanish markazlarida loyiha asosida o'qitish texnologiyasidan foydalanish usullari	121
<i>Quronova Ismigul Xolmurod qizi</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda innovatsion metodlar orqali o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	126
<i>Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi</i>	
Oliy ta'limda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishning innovatsion modellari	131
<i>Sanayeva Surayyo Bobonazarovna</i>	
"Tibbiy radiologiya" fanini o'qitishda pedagogik muloqot orqali tanqidiy operativ muloqotni o'stirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	139
<i>Shukurova Sevara Ilhomovna</i>	
Improving High Jump Techniques	143
<i>Tajimbetov Anvar Tengelbayevich</i>	
Filologik va ijtimoiy-siyosiy fanlarda ta'lim jarayonining innovatsion metodlari.....	146
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Понятие логического мышления и его особенности у младших школьников.....	149
<i>Ахмаджонова Нозима Нодиржон қизи</i>	
Интеграция психологии, обучения английскому языку, дошкольного образования и туризма: междисциплинарная модель формирующего опыта	152
<i>Омонуллаева Дилофуза Асадулла қизи</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyatida ijtimoiy motivlarni shakllantirish usullari.....	157
<i>Abduvaxobova Nodira</i>	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv faollikni rivojlantirishning afzalliklari.....	160
<i>Ismailova Nozima Umaraliyevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini matnни tahlil qilishga o'rgatishda zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati.....	164
<i>Utanbayeva Dildora Abdixadirovna</i>	
Dorivor o'simliklar kursini o'qitish metodikasini takomillashtirishda keys texnologiyalaridan foydalanish	168
<i>Mirzaboyev Timur Bisenbay o'g'li</i>	
Oliy ta'lim talabalarida ijtimoiy-axloqiy kompetensiyani rivojlantirish: empirik tadqiqot natijalari	171
<i>To'raqulov Akbar Rustam o'g'li</i>	
Gerontotexnologiya ijtimoiy-pedagogik innovatsiya sifatida	175
<i>Temirova Muyassar Abdulkarim qizi</i>	
O'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda Sharq mutafakkirlarining qarashlaridan foydalanish	180
<i>Raximova Surayyo Otabek qizi</i>	
Yoshlarni kasb tanlashda ruhiy tayyorgarlik va shaxsiy qobiliyatlarni baholash.....	183
<i>Biysenov Temirbek Taumuratovich</i>	
Talabalarni ta'limiy qadriyatlar asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirishning ahamiyati.....	188
<i>Choriyeva Surayyo Choriyevna</i>	
Differences Between Computer-Based and Paper-Based Assessment in Inclusive Education.....	192
<i>Davidova Sayyora Sirojiddin kizi</i>	
Raqamli muhit sharoitida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonining pedagogik modeli va tajriba-sinov natijalari.....	196
<i>Donayeva Nozimaxon Norbo'tayevna</i>	
Intellekt xarita yordamida o'quvchilarda "emotsional intellekt"ni rivojlantirish.....	201
<i>G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda o'yin faoliyatining psixologik-pedagogik ahamiyati.....	206
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini innovatsion yondashuv asosida boshqarishning nazariy asoslari	210
<i>Mannanova Nargiza Xaydarovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Ingliz tilini o'rgatishda ona tilidan keng foydalanishning salbiy va ijobiy jihatlari215 Masharipova Kumushoy Amin qizi
	The Relationship Between Critical Thinking and Reading Comprehension in Primary School Students.....218 Mavlonova Dildora Shukhrat kizi
	Tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy metodlardan foydalanish222 N. K. Musayeva, U. O. Ziyatova
	Singapurning ta'lim falsafasi: korporativ madaniyatni ma'naviy-ma'rifiy rivojlanish bilan integratsiyalash ...226 Nishonov Xayrulla Xolmirzaevich
	The Anthropocentric Paradigm in Modern Linguistics: Cognitive Linguistics and Linguacultural Studies in The Study of Language, Consciousness, and Culture230 Rajabova Shaxlo Shodmonovna
	Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirishda nostandart yondashuvning ahamiyati234 Ramazonova Salomat Saidovna
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kreativ sinflar ishini tashkil etishga tayyorlash238 Saidova Gulruh Halim qizi
	O'zbek oilalarida ota-ona va farzand munosabatlarini tashxis qilishning psixologik xususiyatlari (Farg'ona vodiysi misolida).....242 Turg'unboeva Azizaxon G'ulomovna
	Сущность и специфика развития билингвизма у детей дошкольников246 Истамова Нигора Азимжановна
	Zamonaviy rahbarning innovatsion boshqarish texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari249 Xakimova Dildora Mashrabjonovna
	Креативный подход к развитию лингвометодического мышления студентов-филологов253 Ходжаниязова Айгуль Айтмуратовна
	Umumta'lim maktablarida tarbiya darslarini tashkil etish ijtimoiy zarurat sifatida257 Rashidova Gulnoza G'ulomovna
	Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati261 Xaydarov Sulaymon Amirqulovich
	Xronotop nazariyasiga tahliliy yondoshuvlar va qarashlar.....265 Avazov Vahabjon Tolibjon o'g'li
	Ko'zi ojiz bolalarning rus tili darslarida nutqiy kompetensiyasini shakllantirishning psixopedagogik asoslari268 Abduraximov Asror Sultonali o'g'li
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda kasblar haqida dastlabki tasavvurlarni shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslari.....271 Adizova Nilufar Quvondiq qizi
	Zamonaviy media texnologiyalarini ta'lim jarayoniga qo'llashning zarurati274 Alimov Asadulla Urokbayevich
	Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhitning ta'siri278 Alimova Umida Jumaboy qizi
	Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi.....282 Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna
	Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining rivojlanish tarixi va ommalashuvi.....286 Hojiyeva Maftuna Ulug'bekovna
	Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida raqamli resurslardan foydalanish orqali adabiy kompetensiyani rivojlantirish289 Islomova Xafiza Azamatovna
	Ona tili o'qitish metodikasi fanidan mustaqil ta'limni tashkil etish.....293 Ismadiyoro Nafisaxon Ibroximjon qizi
	Axloqshunoslikning global muammolari va texnikaviy muhitning inson hayotiga ta'siri.....298 Kozimova Nargiza Istam qizi
	Ichki ishlar organlari xodimlarida kasbiy kompetentlikni oshirish va baholash usullarining xalqaro tahlili303 Mamatqulova Sanobar Ismatillayevna, Eshmurzayev Yigitali Shokirovich, Kadirova Durdonaxon Rustamovna
	Tabiiy fanlarda bilingval ta'lim va CLIL yondashuv309 Mannobxonova Muqaddamxon O'ktamxon qizi

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda pragmatik muammolar va ularning yechimlari	313
Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi	
Poshshoxo'ja Ibn Abdurahobxo'janing "Miftoh ul-adl" asaridagi pedagogik qarashlari.....	317
Muzaffarova Farida Muxtor qizi	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matn tushunishni shakllantirishda germenevtik metodlarning nazariy asoslari	321
Nazirova Shaxnoza Oдинаjon qizi	
Axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishda raqamli gigiyena va internet xavfsizligi.....	324
Ramazonov Jahongir Djalolovich	
Informatika fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar	328
Sadinov Otabek Vaxodirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijtimoiylashuvida musiqa fanining ta'siri.....	332
Shahobiddinova Zilola Orif qizi	
Madaniy-ijtimoiy va ta'limiy omillarning bolalarning aqliy rivojlanishiga ta'siri	335
Shirinov Otabek Tuvalovich	
Tadqiqot metodi vositasida o'quvchilarda tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish.....	338
Suyarov Kusharbay Tashbayevich	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kommunikativ kompetensiyasi va nutq madaniyati.....	342
Saipova Hilola Abduhamitovna	
"Ekologik ochiq o'yinlar" 5–7 yoshli bolalar uchun.....	346
Tangirov Zoir Xo'jakulovich	
Yuqori malakali taekvondochilarni o'ziga xos genetik xususiyatlarini hisobga olgan holda sport seleksiyasi.....	350
Tursunaliyev Ulug'bek Shavkatjon o'g'li	
Musiqa maktabi o'quvchilarida madaniy qadriyatlar va ustoz-shogird an'analarining uzluksiz rivojlanishi ..	353
Seytanov Bayrambay	
Imom Buxoriyning "Al-Jome' as-sahih" asari talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish omili sifatida	356
Abduhalimova Nigora	
O'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda AKT vositalaridan foydalanishning metodik asoslari.....	359
Abdullayeva Zarnigor Usubjon qizi	
Коммуникативная компетентность и культура общения преподавателей начальных классов	364
Арысланбаева Анора Бердаховна	
Проблемы методической подготовки учителей в развитие дискурсивной компетенции по РКИ у учащихся уровня В1 средних общеобразовательных школ Узбекистана	366
Набиева Зарнигор Муминжон кизи	
"Tarbiya" darslari orqali o'quvchilarda huquqiy savodxonlikni rivojlantirish.....	369
Atamuradov Xasan Yuldoshevich	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv ta'limga tayyorgarligi: pedagogik va psixologik asoslari	374
Baxromova Guljamol Dilshodjon qizi	
Tajriba metodlari orqali maktab o'quvchilarida tabiat hodisalarini bashorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish.....	378
Baxtiyor Imanov, Begali Xoliqnazarov	
Bo'lajak pedagoglarning tashkillashtiruvchi-boshqaruvchilik kompetentligini shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari.....	384
Japparbergenova Indira Bayramovna	
Integrativ yondashuv asosida biologiya fanidan olimpiada masalalarini yechish metodikasi.....	387
Jumanov Muratbay Arepbaevich, Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Darslarni tashkil qilishda 4K modelini qo'llash imkoniyatlari.....	393
Kadirov Tulkin Baxridinovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga tasviriy faoliyatning noodatiy usullarini o'rgatish metodikasi.....	397
Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlik tushunchasini ilmiy-pedagogik asoslash masalalari.....	406
Mirzaliyeva Gulhayo Abdulazizovna	

So'rovga asoslangan ta'lim texnologiyasining bosqichlari va qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish	410
Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Ochilova Mehrubon Suratovna	
Dermatovenerologiya fanini CASC (Critisize, Analyze, Summarize, Conclude) modeli orqali o'qitish va uning talabalar klinik kompetentligini oshirishdagi o'rni	415
Po'latov Boburbek Ta'lat o'g'li	
Sport faoliyatida stress holatini tadqiq etishning nazariy asoslari.....	419
Ruzmatova Nigina Shotilla qizi	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kreativlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	422
Uchqunova Adiba Roziq qizi	
7-sinf adabiyot darslarida nutqni rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlari tahlili.....	427
Umurova Farangiz Askarboy qizi	
O'zbek tilida fe'l birikmalarining pragmatik funksiyalari va ularning ingliz tili bilan qiyosi	430
Xudoynazarova Dildora Shonazar qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi.....	433
Zayniddinova Mahzuna Baxtiyorovna	
Фольклор и время: формирование речевых навыков у детей начальной школы	439
Ниязова Хилола	
Xalq o'yinlari – jismoniy va ma'naviy tafakkur omili	443
Turg'unoy Ahmadjonovna Egamberdiyeva, Ergashoy Valijonova Salimjon qizi	
Использование проектной деятельности для формирования языковой компетенции	446
Чаршамова Мехрийбан Уразбаевна	
Farzandlarni kelajak kasblariga tayyorlash.....	449
Hamroyeva Komila Axmatovna	
Talabalar analitik kompetentligini analitik-diaagnostik pedagogik metodlar orqali takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	455
Batirov Kamoliddin Zuhriddinovich	
Universal ta'limiy faoliyatlar: shaxsga xos universal ta'limiy faoliyatlar	458
Abdullayev A'zimjon Abduvali o'g'li	
Kasbiy motivatsiya – bo'lajak o'qituvchilarning raqobatbardoshligini shakllantirish omili	461
Melikova Elnora Shuxratovna	
Shaxsning kompetentligi va uni shakllantirish omillari.....	465
Usmonova Dilobat Elmurodovna	
“Nutq o'stirish metodikasi” fanining didaktik asoslarini takomillashtirish.....	469
Davlatova Ra'no Haydarovna	
Межэтническое взаимодействие в культурных координатах Востока и Запада: нормы, ценности, модели поведения.....	473
Айдарова Диана Смутуллаевна	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni	481
Abdumajitova Sayyohat Abduqosimovna	
Tibbiyot ta'limida talabalarning kommunikativ va tashkiliy kompetensiyalarini rivojlantirishning integrativ yondashuvi va baholash mexanizmlari	484
Abduraimov Abbosbek Odiljon o'g'li	
Talabalarga ingliz tilini o'qitishda virtual reallikdan foydalanishning innovatsion tizimi.....	488
Alimova Maftuna Ravshanbek qizi	
Mustaqil O'zbekiston sharoitida rezerv va zahiradagi ofitserlar tayyorlash tizimining dolzarbligi.....	491
Aliyorov Alijon Bo'rievich, Teshaboyev To'liqinboy Yoqubovich	
Ekologik barqarorlikka erishishda ekologik ta'lim va tarbiyaning ahamiyati hamda O'zbekiston ta'lim tizimidagi holati.....	496
Bahodirjon Omonov	
Ona va bola o'rtasidagi psixologik munosabatlar tizimida nevroitik holatlarning shakllanishi	500
Bekmirov Tolib Rashidovich	
Effectiveness of Forming a Tolerant Thinking in Future Social Work Specialists	504
Ergashev Ikhtiyor Bakhtiyor ugli	
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi professor-o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni.....	507
Fazlidjanova Nilufar Xikmatovna	

Indicators and Diagnostic Approaches for Dyslexia in Primary School Students.....	510
<i>Gaziyeva Saida Turgunovna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarda diqqat va xotirani rivojlantirish metodlari	514
<i>Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinoz</i>	
Ona tili darslarida esse yozish orqali kreativ fikrlashni shakllantirishning samarali metod va usullari.....	517
<i>Kabulov Inamjan Sharipbayevich</i>	
O'quvchi yoshlarning hayotiy maqsadlarini shakllantirish bo'yicha yondashuvlar	521
<i>Karimova Saida O'ktamovna</i>	
O'quvchilar ovozini rivojlantirishda qo'shiq kuylash malakalarini shakllantirishning ahamiyati	526
<i>Karshiyeva Diyora Abduxakim qizi</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalari va ularning dasturchilar tayyorlashdagi o'rni.....	532
<i>Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li</i>	
Zamonaviy asarlar tanlashning pedagogik va didaktik asoslari.....	535
<i>Musaboyeva Zulfira Iqboljon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining elektron didaktik ta'minotini rivojlantirish metodikasi	541
<i>Narbayev Farrux Sharafbayevich</i>	
Mentorlik asosida yoshlarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvi yuzasidan olib borilgan tadqiqotlar tahlili.....	548
<i>Nazarova Nigora Ravshanovna</i>	
Zamonaviy baholash texnologiyalarining o'quvchilar motivatsiyasiga ta'siri	551
<i>Norova Nilufar Norbo'ta qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy kompetensiyalarini rivojlantirishning elektron metodikasi.....	555
<i>Olimov Bahriddin Jalol o'g'li</i>	
Tanqidiy fikrlash va 4K kompetensiyalarining pedagogik-psixologik mohiyati	560
<i>Qizlarxon Azizova</i>	
Ona tilida so'z turkumlari va ularni ajratish tamoyillari.....	565
<i>Shadmankulova Dilyarom Xalikovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish.....	569
<i>Shodiyeva Dilnoza Qodirovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativlik kompetentligini rivojlantirishni o'rganish – pedagogik muammo sifatida	572
<i>Toshpo'latova O'g'iloy Abdurahmon qizi</i>	
Inklyuziv ta'limda o'qituvchilarning roli va tayyorgarligi.....	576
<i>Xasanova Iroda Ikromjon qizi</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarida kompozitsiyaga oid kompetensiyalarini rivojlanirish	580
<i>Xasanova Munisa Ziyodillo qizi</i>	
Влияние природы, количества, дисперсности и технологии введения наполнителя на свойства композиционных материалов	584
<i>Алимбаев Айбек Байрамович</i>	
STEM ta'limi va sun'iy intellekt: Qoraqalpog'iston maktablari uchun integratsiya hamda amaliy bo'lim	586
<i>Jumamuratov Perdebay Tileubayevich</i>	
Интерактивный метод как средство активизации всех учащихся на уроках родного языка	589
<i>Тажбенова Дина Куанышовна</i>	
Эффективность цифровых технологий в системе образования Узбекистана.....	591
<i>Усмонова Фируза Муродовна</i>	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarda jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi ...	595
<i>Yo'ldosheva Mohidil Sobirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetensiyasini innovatsion yondashuv asosida rivojlantirishning pedagogik zarurati	599
<i>Qurbonova Muxayyo Oltiboyevna</i>	
Mahmudxo'ja Behbudiy merosi, jadid maktablarining g'oyaviy asoslari va ta'limdagi modernizatsiya yo'nalishlari	602
<i>Mirzoyeva Nigora Shavkatjonovna, Abdisamatov Ozodbek</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini takomillashtirish metodlari.....	605
<i>Nishonova Ra'noxon Abdullojon qizi</i>	
Borrowed Proper Nouns in English and Uzbek: a Comparative Analysis.....	608
<i>Amirqulova Feruza Abdurashidovna</i>	

Ingliz tilini o'qitishda autentik videolarning amaliy samaradorligi.....	613
Dusmurodova Iroda Quvonovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari samaradorligini ta'minlashda direktor va pedagog xodimlarning hamkorlikdagi faoliyati.....	616
Olimjonova Odina Hasanxon qizi	
Boshqaruv psixologiyasi terminlarini tarjima qilish muammolari va ularni hal qilish yo'llari.....	620
Dilafuz Norboyeva	
"Kommunikativ kompetensiya" tushunchasining xorijiy va milliy manbalarda talqini: qiyosiy tahlil.....	624
G'ulomova Begoyim Elmurod qizi	
Ijtimoiy tarmoqlardagi jinsiy jinoyatlarning psixolingvistik tomonlari	627
Rahimqulova Lobar Hamro qizi	
К вопросу обучения местоимению в корейском языке	631
Мухиддинова Малика Батировна	
The Importance and its Development Models of Critical Thinking	634
Khasanova Shokhista Mirzaakhmad kizi	

IJTIMOYIY TARMOQLARDAGI JINSIY JINOYATLARNING PSIXOLINGVISTIK TOMONLARI

UDK 372.6(021)

Rahimqulova Lobar Hamro qizi

Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti tayanch doktoranti

<https://orcid.org/0009-0004-6238-322>

Annotatsiya: Barcha sohalarda internet va ijtimoiy tarmoqlar ahamiyatining ortib borishi natijasida virtual jinoyatlarning ham yoshlarga va umuman foydalanuvchilarga salbiy ta'sir doirasi kengaydi. Jinoyatchilar kibermakonda o'z g'araz maqsadlarini amalga oshirishda til va nutq ya'ni lingvistik va ekstralingvistik vositalardan samarali foydalanmoqda.

Kalit so'zlar: Kibergrooming, jinsiy jinoyatlar jinoyatlar, haqorat, tuhmat, kiberbulling, anksiete, emotsional bosim, affektiv buzilishlar, psixoseksual, psixopatologik, patoseksual, pedofillar.

Abstract: As a result of the increasing importance of the Internet and social networks in all areas, the negative impact of virtual crimes on young people and users in general has expanded. Criminals are effectively using language and speech, that is, linguistic and extralinguistic tools, to achieve their malicious goals in cyberspace.

Key words: Cybergrooming, sexual crimes, insults, slander, cyberbullying, anxiety, emotional stress, affective disorders, psychosexual, psychopathological, pathosexual, pedophiles.

Аннотация: В связи с растущей ролью Интернета и социальных сетей во всех сферах, негативное воздействие виртуальных преступлений на молодёжь и пользователей в целом усилилось. Преступники эффективно используют язык и речь, то есть лингвистические и экстралингвистические инструменты, для достижения своих злонамеренных целей в киберпространстве.

Ключевые слова: Кибегруминг, сексуальные преступления, оскорбления, клевета, кибербуллинг, тревожность, эмоциональный стресс, аффективные расстройства, психосексуальные, психопатологические, патосексуальные, педофилы.

KIRISH

Bugungi kunda insoniyat ijtimoiy rivojlanish holati bir necha besh-o'n yil ilgari tadqiq etilgan davrdagi holatidan tubdan farq qiladi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar amaliy ahamiyatining oshishi insonlarning ruhiy shakllanishi va taraqqiyotiga yoki aksincha ruhiybuzilishiga sezilarli ta'sir o'tkazmoqda. Foydalanuvchilarning yosh xususiyati, qiziqishlari va psixik holati internet orqali sodir etilayotgan jinoyatlar va huquqbuzarliklarni ham bir qancha umumiy guruhlarga birlashtirdi. Shaxs ruhiyatiga ta'sir etish orqali sodir etiladigan onlayn jinoyatlar:

№	Internet huquqbuzarliklari
1	Jinsiy jinoiy harakatlar
2	Haqorat
3	Tuhmat
4	Shaxsni obro'sizlantirish
5	Ekstremizm
6	Suitsidga undash
7	Spirтли ichimliklar va giyohvand moddalarni iste'mol qilishga undash
8	Tovlamachilik
9	Tanqid
10	Emotsional bosim o'tkazish

Bu jadval ma'lumoti shaxsiy kuzatuvlarga asoslangan bo'lib davom ettirish mumkin. Achinarli tomoni bu kabi kiberjinoyatlarning asosiy qurbonlari yoshlar va voyaga yetmagan shaxslardir. Texnika taraqqiyoti natijasi o'laroq maktab yoshidagi boalalarning katta foizi o'z smartfoniga ega va ijtimoiy tarmoqlarning faol foydalanuvchisidir. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali sodir bo'layotgan jinsiy jinoyatlar real hayotda sodir etilayotgan jinsiy jinoyatlar sonidan yuqoriroqdir. Yosh xususiyatlaridan kelib chiqilsa, yoshlar va o'smirlar bu paytda har bir narsaga qiziquvchan va o'yin-kulguga moyilligi yuqori bo'ladi. Ota-onalarning doimiy nazorat qilmasligi esa huquqbuzarlar uchun o'z maqsadini amalga oshirishda ayni muddadidir.

Kiberbulling va kibergrooming qurboni bo'layotgan bolalar ko'p hollarda vaziyatni anglab yetishmaydi yoki ota-onasidan yashirishga urinishadi. Xo'sh, an'anaviy huquqbuzarliklardan onlayn huquqbuzarliklarning farqi nimada? An'anaviy huquqbuzarliklar aniqlikka ega bo'lib, ma'lum bir vaqt va joydagina xavflilik darajasiga ega bo'ladi. Onlayn jinoyatlar esa hudud va vaqt bilan hisoblashmaydi, jabrlanuvchi qayerda bo'lishdan qat'iy nazar huquqbuzarlarning ta'siri va ruhiy bosimi ostida bo'lishadi. O'n ikki yoshdan o'n yetti yoshgacha bo'lgan o'smirlarning fiziologik xususiyatidan kelib chiqilganda ham ularning intim mavzudagi videoroliklar va suratlarni kuzatishga va shu kabi mavzularda suhbatlashishga bo'lgan qiziqishi yuqori bo'ladi.

Kibergrooming qurboni bo'layotgan o'smirlarning jalb etilishi asosan hissiyotni jumbushga keltirishga qaratilgan til birliklaridan, suratlardan foydalangan holatda amalga oshiriladi. Ijtimoiy tarmoqlardagi bir qadar erkinlik jinsiy jinoyatlarga moyilligi bo'lmagan shaxslar uchun ham shu kabi jinoyatlar sodir etish uchun imkoniyatlar yaratmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar har bir insonga o'zini mukammalroq va jozibadorroq ko'rsatish ya'ni borttirib ko'rinish imkoniyatini berishi bilan bir qatorda uning identifikatsion xususiyatlarini ham namoyon etadi. Ba'zi ma'lumotlarga ko'ra internet va ijtimoiy tarmoqlarga qaramlik ham jinsiy jinoyatlarni keltirib chiqaruvchi omillardan biri hisoblanadi. Ayni paytda ijtimoiy tarmoqlar orqali va haqiqiy hayotda jinsiy jinoyatlarni sodir etayotgan huaquqbuzarlar o'rtasida turmush qurmagan, ma'lumotga ega bo'lmagan shaxslar bilan bir qatorda oilali, farzandli, ma'lumotga ish o'niga ega hissiy jihatdan yolg'iz bo'lgan insonlarning uchrayotganligi muammoning dolzarb ekanligini ko'rsatadi. Kiberbulling ya'ni internet orqali tahqirlash holati endi shakllanayotgan o'smirlarda turli ko'rinishdagi ruhiy buzilishlarga sabab bo'lishi mumkin. Yoshlarni kiberbulling qurboni bo'lishdan asrash uchun bir qancha tavsiyalarga zarurat mavjud:

1. Ota-onalarning doimiy nazorati va do'stona munosabati;
2. Ota-ona vazifasini bajaruvchi shaxslarning nazorati va do'stona munosabati;
3. Ijtimoiy tarmoqlardan to'g'ri foydalanish madaniyatini shakllantirish;
4. Ijtimoiy tarmoqlar orqali kiberbulling va kibergroomingning sabab va oqibatlari haqida ma'lumotlar berib borish;
5. Ta'lim muassasalarida tushuntirish ishlarini olib borish;
6. O'n ikki yoshdan boshlab jinsiy tarbiya bo'yicha kerakli ilmlarni to'g'ri yetkazib berish;
7. Ruhiy tarbiyani bolalikdan to'g'ri shakllantirish;
8. Bolalalikdan shaxs sifatidagi huquq va majburiyatlarni singdirib borish;
9. Gomoseksualizmni targ'ib qiluvchi ma'lumotlarni kuzatmalikka va ergashmaslikka chaqirish;

Jamiyatni raqamlashtirish, bolalar va o'smirlarga nisbatan onlayn tarzda sodir etilayotgan jinsiy jinoyatlar sonining ortib borishi sharoitida muloqot kabi ijtimoiy-psixologik hodisani batafsil uslubiy va nazariy tekshirish zarur¹.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

V.V. Korchagin tadqiqoti natijasida internet pedofillarida og'ir somatik va yuqumli kasalliklarning ko'proq uchrashi, ko'krak qafasining tug'ma deformatsiyasi, skolyoz va yelka bo'g'imlarining deformatsiyasi, yurak tomirlari kasalliklari, qo'l malformatsiyalari, teri osti to'qimalarining lipomatozi, ko'z optik nervlarining ikki tomonlama qisman atrofiyasi kabi ko'plab kasalliklar bilan kasallangan ko'rinishda bo'lishini aniqlagan. Ularning fiziologik holati ayollar bilan o'zaro munosabatlarni cheklab qo'yganligi virtual muloqotga moyillikni oshirgan bo'lishi mumkinligini ehtimoliy sabablardan biri sifatida ko'rsatadi. Internet jinoyatchilarining asosiy qismi aqliy mehnat bilan shug'ullanuvchi shaxslar bo'lib ular real hayotdagi jinoyatchilarga qaraganda kognitiv buzilishlarga ega ekaligi pedofillar bilan o'xshash xususiyat ekanligini ta'kidlaydi.

1 A. С. Медведева коммуникация несовершеннолетних потерпевших в процессе кибергрумнга Автореферат. Москва – 2022. С-9

Pedofillikni keltirib chiqaruvchi omillar va belgilar:

1. Bolalikdagi jinsiy zo'ravonlik;
2. Ona bilan kuchli hissiy bog'langanlik;
3. Erta jinsiy aloqa xatti-harakatlari;
4. Balog'atga yetmagan holatda nomunosib juft bilan jinsiy faoliyatni boshlash;
5. O'smirlik davrida tengdoshlaridan psixogen tromalar olish;
6. Balog'atga yetmagan davrda aqliy orgazm, onanizm;
7. Bolalikda zo'ravonlikka uchrash;
8. Hissiy tanqidlar;
9. Yopishqoq xayollar;
10. Fikrlashning buzilishi;
11. Hissiy buzilishlar (hissiy labiallik);
12. Xulq-atvorni erta jinsiy lashtirish (7 yoshdan oldin);
13. Kognitiv buzilishlarning yuqori darajasi;
14. Travmatik miya jarohatlari.

Psixoterapevtik yondashuvlar orasida travmaga qaratilgan kognitiv-xulq-atvor psixoterapiyasi, shuningdek, virtual haqiqat dasturlari yordamida ta'sir qilish o'zini samarali isbotladi².

V.V.Korchaginning ta'kidlashicha pedofiliya bilan aloqa qiladigan yoki virtual jinsiy jinoyat bilan shug'ullanuvchi shaxslarga xos bo'lgan psixopatologik, patoseksual, shaxsiy(individual), ruhiy holat kabi xususiyatlar deyarli farq qilmaydi. Pedofillar asosan yolg'iz ya'ni hissiy yolg'iz bo'lishadi. Jinsiy jinoyatni sodir etuvchi shaxslar uchun ijtimoiy tarmoqlar o'z maqsadlarini amalga oshirishda vosita vazifasini bajaradi.

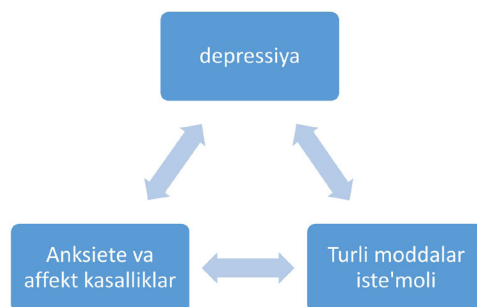
TADQIQOT METODOLOGIYASI

Internetda sodir etilgan jinsiy huquqbuzarliklarni juda xilma-xildir va tadqiqotchilar ta'kidlaganidek(Seto MC,2015), ularni tushuntirish uchun turli xil etiologiya modellari kerak, ularni to'rtta yondashuvga bo'lish mumkin:

- birinchi yondashuv kontakt harakatlariga olib keladigan bir xil omillar Internetdagi jinoyatlarga olib keladi deb taxmin qiladi. Bunday holda, Internet oddiygina vosita sifatida ishlatiladi;
- ikkinchi nuqtai nazar shundan iboratki, internet jinoyati Internetdan muammoli foydalanishning ekstremal shakli bo'lib, xulq-atvor spektrida ifodalanadi: Internetda juda ko'p vaqt yoki pul sarflashdan tortib, noqonuniy harakatlarga;
- uchinchi nuqtai nazar, internet jinoyatlari jinsiy giyohvandlik yoki kompulsivlik bilan bog'liq bo'lgan o'ziga xos omillar natijasidir;
- to'rtinchi yondashuvga ko'ra, internet jinoyatlari mexanizmlari noma'lum bo'lgan jinoyatlarning mutlaqo yangi kichik turini ifodalaydi³.

TAHLIL VA NATIJALAR

Jinsiy jinoyatlarni huquqbuzarlar quyidagi sabablar oqibatida sodir etadi:

2 A.V.Vasilyeva COVID-19 pandemiyasi bilan bog'liq ruhiy kasalliklar (xalqaro tajriba va terapiyaga yondashuvlar)// SS Korsakov Nevrologiya va psixiatriya jurnali. 2020 ;120(9):121-129. (Rus tilida)

3 В. В. Корчагин Клинико-психопатологическая характеристика лиц, совершивших сексуальные преступления посредством информационно-телекоммуникационных технологий, и их судебно-психиатрическая оценка. Автореферата. Москва.2023. 6-6

Internetdan foydalangan holda jinsiy jinoyatlari uchun hibsga olingan shaxslarning ruhiy salomatligini baholash natijalarini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, 33% hollarda huquqbuzarlar depressiv buzuvchilikdan aziyat chekishgan. Kruger R.B va boshqalar tomonidan virtual jinoyatlar affektiv buzilishlarning yuqori tarqalishi natijasida sodir bo'lishi(72%), 23% hollarda moddalarni iste'mol qilish orqali sodir bo'lishi aytilgan. Shaxslar koxtortasining psixoseksual patologiyasi o'rganilganda, ularning atigi 10 foizida parafiliya borligi aniqlandi, ular orasida pedofiliya yoki xebofiliya kabi jinsiy buzilish yo'q edi. Bolalar pornografiyasini to'plagan shaxslar bolalalar bilan virtual bog'langan va aloqa huquqbuzarligini sodir etgan⁴. Bu ma'lumotdan ko'rinib turibdiki jinsiy jinoyatlarni sodir etgan shaxslar ikki omil natijasida ya'ni psixoseksual kasallik yoki ruhiy holati sababli huquqbuzarliklarni sodir etishi mumkin.

V.V.Korchagin o'z tadqiqotida quyidagi maqsadlarni ilgari suradi:

1. Axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari orqali noqonuniy jinsiy harakatlarni sodir etgan shaxslarda aqliy va psixoseksual kasalliklarning klinik va psixopatologik xususiyatlarini tavsiflang.
2. Axborot telekommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda noqonuniy jinsiy harakatlarni sodir etgan shaxslarning ijtimoiy,shaxsiy va disontogenitik xususiyatlarini aniqlang.
3. Bo'limda axborot va telekommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda noqonuniy jinsiy harakatlarni sodir etgan shaxslarning g'ayritabiiy jinsiy xatti-harakatlarining klinik va psixopatologik mexanizmlarni aniqlang.
4. Axborot va telekommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda noqonuniy jinsiy harakatlarni sodir etgan shaxslarni sud-psixiatrik baholashning tabaqalashtirilgan mezonlarni ishlab chiqish⁵.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Agar huquqbuzarda ma'lum bir ruhiy kasallik mavjud bo'lmasa, individual psixologik belgilar ya'ni ruhiy holatning ma'lum bir muddatga buzilishi hisoblanib, bu kabi huquqbuzarlarning nutqini psixiatrik ekspertizadan emas balki, psixologik-lingvistik ekspertizadan o'tkazish kifoya qiladi.

Jiddiy hissiy qayg'u keltiradigan onlayn xatti-harakatlar ijtimoiy tarmoqlar orqali sodir etilayotgan jinoyatlarning asosiy belgilaridan biridir. Bu kabi jinoyatlarni sodir etuvchi shaxslar asosan yuqori hissiyotlarga ega bo'lmaydi, asabiy va norozi kayfiyatda bo'ladi, turmush tarzi odatdagidan farq qiladi, ijtimoiy atmoqlar uning hayotida muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Kiberbulling va kibergrooming og'ir tahqirlashga va hattoki o'z joniga qasd qilishga sabab bo'luvchi kuchli ruhiy buzilishlarni keltirib chiqaradi. Ijtimoiy tarmoqlardan foydalana-yotgan har bir foydalanuvchi o'z shaxsiy ma'lumotlari, suratlari, manzilini himoyalagan holatda joylashi turli jinoyatlarga sabab bo'lishini anglab yetgan bo'lishi kerak. Anonim ko'rinishda yoki boshqa shaxsning nomidan sahifa va blog ochib undan turli qing'ir maqsadlarda foydalanish holatlari ko'plab uchramoqda. Birgina huquqbuzarning onlayn xatti-harakati tufayli bir qancha jabrlanuvchilar bir paytda jabr ko'rishi mumkin. Ayni paytda bu kabi jinoyatlar ma'lum bir mablag'ni qo'lga kiritish yoki shaxsiy adovat sababli yuzaga kelmoqda. Asosan erkak jinsiga mansub bo'lgan shaxslar ayol kishi nomidan sahifa yoki blog ochib, yaqini yoki begona bo'lgan xotin-qizlarning surat va videolarini qayta ishlagan holatda joylab turli maqsadlarda foydalanish holatlari kuzatilmoqda. Kibergrooming atamasi dastlab 1985-yil AQShda va 2012-yilda Rossiyada qayd etilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. В. В. Корчагин Клинико-психопатологическая характеристика лиц, совершивших сексуальные преступления посредством информационно-телекоммуникационных технологий, и их судебно-психиатрическая оценка. Автореферата. Москва.2023.
 2. А. С. Медведева Коммуникация несовершеннолетних потерпевших в процессе кибергрумнга Автореферат. Москва – 2022.
 3. A.V.Vasilyeva COVID-19 pandemiyasi bilan bog'liq ruhiy kasalliklar (xalqaro tajriba va terapiyaga yondashuvlar)// SS Korsakov Nevrologiya va psixiatriya jurnali. 2020 ;120(9):121-129. (Rus tilida)
 4. Z. IBodullayev Tibbiyot psixologiyasi. Toshkent – 2019
 5. Н. В. Кривошапова Особенности дискурс-анализа высказываний оскорбительного характера в аспекте лингвистической экспертизы// Современная теоретическая лингвистика и проблемы судебной экспертизы. Москва -2019
 6. Е. Е. Абрамкина Жанровый анализ судебного решения как основа для идентификационного исследования// Фундаментальная лингвистика и проблемы судебной экспертизы: социальные сети как объект научного и экспертного анализа. Москва-2022
-
- 4 В. В. Корчагин Клинико-психопатологическая характеристика лиц, совершивших сексуальные преступления посредством информационно-телекоммуникационных технологий, и их судебно-психиатрическая оценка. Автореферата. Москва.2023. 6-4
 - 5 В. В. Корчагин Клинико-психопатологическая характеристика лиц, совершивших сексуальные преступления посредством информационно-телекоммуникационных технологий, и их судебно-психиатрическая оценка. Автореферата. Москва.2023. 6-5

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.